

OBSERVAȚII PRACTICE PRIVIND INSTITUȚIA VERIFICĂRII LEGALITĂȚII ȘI TEMEINICIEI RECHIZITORIULUI DE CĂTRE PROCURORUL IERARHIC SUPERIOR

Mihnea Stoica¹⁾

Rezumat: Acest articol constituie un examen sumar al unei instituții procesuale prea puțin dezbătute până în prezent. Scopul lui nu este acela de a furniza soluții, ci de a evidenția subiecte care ar putea face obiectul dezbaterii. În cuprinsul lui am examinat istoricul instituției¹⁾, natura juridică a verificării rechizitoriului²⁾, întinderea acestei atribuții³⁾, efectele pe care le produce asupra măsurilor preventive⁴⁾, asupra incompatibilității procurorului ierarhic superior de a soluționa eventualele plângeri ulterioare⁵⁾ și asupra eventualei redeschideri a urmăririi penale⁶⁾, precum și identitatea titularului atribuției⁷⁾.

Summary: This article constitutes a brief perusal of a procedural matter which has been scarcely examined by now. Its purpose is not to provide solutions, but to highlight various issues that might be included in the motions to be argued. Within this article we have examined the historic of the confirmation of the indictment act by the hierarchically superior prosecutor¹⁾, its nature²⁾, its limits³⁾, the effects it bears on the preventive measures⁴⁾, on the prosecutor's compatibility to solve latter complaints⁵⁾, on the prejudice brought to the prosecution of the formerly dismissed charges⁶⁾ ad, finally, on determining the competent prosecutor to perform it (e.g. the en lieu chief prosecutor).

1. INTRODUCERE

În aparență, potrivit oricărei grile de examinare, verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului de către procurorul ierarhic superior nu ridică probleme, constituind o condiție a regularității actului de sesizare. Punct! Case closed. Nu mai are rost să examinăm și altceva.

Sau nu.

¹⁾ Mihnea Stoica este avocat, membru al Baroului București. Poate fi contactat la adresa de email mihnea.stoica@gmail.com

Am putea examina inclusiv cine este titularul verificării legalității și temeiniciei rechizitoriului. De exemplu, prim-procurorul adjunct o poate opera? În ce condiții?

Sau am putea cerceta natura juridică a acesteia – prerogativă sau atribuție? Ori termenul în care verificarea trebuie operată și efectele omisiunii de a o verifica în termen, bunăoară asupra măsurilor preventive?

Am mai putea examina și eficiența verificării legalității și temeiniciei rechizitoriului de către procurorul ierarhic superior, precum și efectele secundare pe care aceasta le produce în privința incompatibilității procurorului ierarhic superior.

Și lista ar putea continua cu compararea regimului verificării rechizitoriului cu regimul verificării celorlalte soluții ale urmăririi penale sau cu examinarea succesiunii în timp a normelor care reglementau verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului de către procurorul ierarhic superior.

Nu pretindem că prezentul studiu epuizează toate problemele pe care le poate ridica această verificare. De exemplu, evităm să pun în discuție în ce măsură o asemenea verificare poate constitui o ingerință în independența magistratului sau că ea ar constitui o eventuală subordonare a procurorului. Nici nu am cercetat dacă este posibil ca procurorul ierarhic superior să schimbe soluția în sine, nu numai temeiul acesteia, ca în cazul clasărilor.

În prezentul studiu ne-am limitat la anumite ipoteze care pot fi speculate în cursul procedurilor judiciare, fără ca măcar să urmărim epuizarea acestora. Mai mult, chestiunile examinate aici sunt utile în dezbateri, însă nu constituie soluții. Prin urmare, nu putem decât să încurajăm completarea sau aprofundarea lui.

2. ISTORICUL VERIFICĂRII ȘI NATURA SA JURIDICĂ

34

Abandonând pentru moment orientarea practică a lucrării, vă propunem să debutăm cu o incursiune superficială în istoria dreptului românesc, examinând instituția verificării legalității și temeiniciei rechizitoriului încă de la originea sa.

În forma de dinaintea anului 2006 a vechiului Cod de procedură penală, trimiterea în judecată nu era supusă verificării sau confirmării procurorului ierarhic superior decât în ipotezele speciale și derogatorii ale anchetei proprii (prevăzute de dispozițiile art. 209) sau ale emiterii rechizitoriului de către un organ de urmărire penală inferior celui corespondent instanței competente. Altfel spus, vreme de aproape patruzeci de ani, verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului sau confirmarea rarisimă a acestuia au constituit excepția, nu regula.

Așadar, o primă formă de verificare universală a rechizitoriilor a apărut odată cu publicarea Legii nr. 356/2006, care urma să intre în vigoare la data de 6 septembrie 2006 și care modifica dispozițiile art. 264 alin. (3) și (4) din vechiul Cod de procedură penală după cum urmează:

„Sesizarea instanței de judecată se face de către procurorul care a dat rechizitoriul. Procurorul înaintează, de îndată, rechizitoriul împreună cu dosarul cauzei *conducătorului parchetului care, în termen de 48 de ore în cauzele cu arestați preventiv sau în termen de 20 de zile în celelalte cauze, verifică legalitatea și temeinicia soluției adoptate. Dacă până la expirarea acestor termene rechizitoriul nu a fost infirmat, acesta se înaintează instanței competente, împreună cu dosarul cauzei și cu un număr necesar de copii de pe rechizitoriu pentru a fi comunicate inculpaților aflați în stare de deținere*” (s.n.).

Din punctul nostru de vedere, „decăderea” conducătorului parchetului din posibilitatea de a infirma rechizitoriul după epuizarea termenelor ar fi imprimat verificării legalității și temeiniciei rechizitoriului natura unei prerogative.

Totuși, în ziua în care ar fi trebuit să intre în vigoare Legea nr. 356/2006, s-a adoptat și a intrat în vigoare O.U.G. nr. 60/2006, care a modificat la rândul său dispozițiile teoretic deja modificate ale art. 264 alin. 3 și 4 ale vechiului Cod în felul următor:

„Rechizitoriul este verificat sub aspectul legalității și temeiniciei de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, iar când urmărirea este făcută de acesta, verificarea se face de procurorul ierarhic superior. Când urmărirea penală este efectuată de un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, rechizitoriul este verificat de procurorul-șef de secție, iar când urmărirea penală este efectuată de acesta, verificarea se face de către procurorul general al acestui parchet. În cauzele cu arestați, verificarea se face de urgență și înainte de expirarea duratei arestării preventive.

Dacă rechizitoriul nu a fost infirmat, procurorul ierarhic care a efectuat verificarea îl înaintează instanței competente, împreună cu dosarul cauzei și cu un număr necesar de copii de pe rechizitoriu pentru a fi comunicate inculpaților aflați în stare de deținere” (s.n.).

Trebuie reținut că, în această formă a legii procesuale, termenul în care trebuia operată verificarea devenise determinabil, similar cu cel prevăzut în prezent de dispozițiile art. 328 din Noul Cod de procedură penală. Mai mult, nerespectarea termenului nu mai era dedusă niciunei sancțiuni sau consecințe procesuale aparente (cum, de altfel, nu mai este nici în prezent). În consecință, considerăm că, urmare a suprimării oricărei sancțiuni procesuale, începând din septembrie 2006, verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului s-a convertit într-o atribuție a procurorului ierarhic superior al autorului acestuia.

După modificarea dispozițiilor art. 264 alin. (3) și (4) ale vechiului Cod de procedură penală, reflexele vechi de patruzeci de ani, care permiteau interpretarea tăcerii procurorului ierarhic superior drept un veritabil consimțământ, au produs un ultim efect – sesizarea Înaltei Curți cu recursul în interesul legii prin care Procurorul General opina că omisiunea de a infirma un rechizitoriu echivala cu confirmarea legalității și temeiniciei sale.

Prin urmare, conținutul atribuției de a verifica legalitatea și temeinicia rechizitoriului a fost stabilit pe calea Deciziei nr. IX din 2008 pronunțate în soluționarea recursului în interesul legii, publicată în M. Of. nr. 831 din 10 decembrie 2008: *„Dispozițiile art. 264 alin. 3 din Codul de procedură penală se interpretează în sensul că rechizitoriul trebuie să conțină mențiunea «verificat sub aspectul legalității și temeiniciei».* Lipsa acestei mențiuni atrage neregularitatea actului de sesizare, în condițiile art. 300 alin. 2 din Codul de procedură penală, în sensul că ea poate fi înlăturată, după caz, fie de îndată, fie prin acordarea unui termen în acest scop (...)” (s.n.).

Este remarcabil faptul că dispozitivul din care am citat debutează cu „Admite recursul în interesul legii formulat de Procurorul General”, în condițiile în care soluția adoptată este exact antagonică soluției propuse de acesta, ca autor al recursului în interesul legii.

Din păcate, teoria procurorului general privind prezumția de legalitate și temeinicie în lipsa infirmării soluției continuă să se aplice și să producă efecte în privința ordonanțelor de clasare, chiar și după publicarea soluției date recursului în interesul legii, în considerentele căreia se reținuse că „neprevăderea expresă în legea procesuală a formei care trebuie să o îmbrace actul procesual (al verificării legalității și temeiniciei rechizitoriului) nu poate înlătura obligativitatea menționării explicite a verificării”.

3. CONȚINUTUL VERIFICĂRII ȘI ÎNTINDEREA ACESTEI ATRIBUȚII

În continuare, ar trebui să cercetăm și conținutul atribuției procurorului ierarhic superior de a verifica legalitatea și temeinicia rechizitoriului. Astfel, trebuie examinat dacă verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului se va limita la examinarea dispoziției de trimitere în judecată sau va impune și examinarea soluțiilor de clasare atunci când s-a dispus și în acest sens. Cum este evident că dispoziția de trimitere în judecată trebuie să facă obiectul verificării, ne vom concentra numai asupra eventualei verificări a dispoziției de clasare și a efectelor acesteia.

Astfel, în opinia noastră, cuprinsul enunțului procurorului ierarhic superior privind verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului obligă la examinarea integrală a acestuia. În caz contrar, procurorul ierarhic superior ar trebui să enunțe că a examinat numai legalitatea și temeinicia dispoziției de trimitere în judecată. Amintim în acest sens că în cuprinsul considerentelor Deciziei IX din 2008 a Înaltei Curți se reținuse „obligativitatea menționării explicite a verificării”.

Mai mult, în considerarea funcției de act de sesizare a rechizitoriului, legalitatea acestuia devine indispensabilă și nelimitată. Astfel, fiindcă cercetarea judecătorească nu poate fi disociată de legalitate, sesizarea instanței nu se poate întemeia pe un act procesual afectat sau viciat în parte, inclusiv în privința dispozițiilor de clasare (chiar dacă acestea sunt inutile în fazele ulterioare, câtă vreme limitele judecătii nu includ și faptele pentru care s-a stins acțiunea penală). Prin urmare, considerăm că măcar legalitatea întregului rechizitoriu (dacă nu și temeinicia lui) ar trebui să fie în întregime verificată de către procurorul ierarhic superior, astfel încât judecătorul de cameră preliminară să nu fie sesizat cu un act nelegal, dedus restituirii.

Tot în același sens, și legalitatea indispensabilă antrenării cercetării judecătorești impune cel puțin verificarea integrală a legalității rechizitoriului, câtă vreme nici legea, nici doctrina și jurisprudența nu au dezvoltat conceptul actului „aproape legal”, al celui „doar un pic nelegal” sau al actului „rezonabil nelegal”. Mai limpede, în lipsa oricărei noțiuni intermediare, rechizitoriul, ca și orice alt act procesual, va fi fie legal, fie nelegal. Prin urmare, considerăm că procurorul ierarhic superior este chemat să examineze rechizitoriul în întregime, atât timp cât orice viciu, inclusiv al dispozițiilor de clasare, are potențialul de a-i știrbi legalitatea care împiedică începerea cercetării judecătorești.

În plus, credem că și verificarea temeiniciei rechizitoriului ar trebui să includă și eventualele dispoziții de stingere a acțiunii penale pe calea clasării, întrucât o soluție definitivă a acțiunii penale va constitui o piedică procesuală evidentă pentru infirmarea ei ulterioară.

În acest sens, amintim că efectul esențial al sentinței rămase definitive îl constituie stingerea acțiunii penale în cuprinsul căreia intraseră și faptele pentru care s-a dispus clasarea. Mai mult, într-o bună măsură, și o eventuală soluție definitivă de începere a judecătii pronunțată de judecătorul de cameră preliminară poate constitui o veritabilă piedică procesuală. În acest sens, trebuie avute în vedere efectele hotărârii definitive a judecătorului de cameră preliminară care constată legalitatea rechizitoriului, împiedicând astfel infirmarea lui.

Totuși, nu poate fi ignorat faptul că, în vreme ce procurorul ierarhic superior operează un dublu control (de legalitate și de temeinicie), judecătorul de cameră preliminară verifică numai legalitatea actului de sesizare.

În consecință, legalitatea soluției de infirmare a dispoziției de clasare dispuse ulterior sesizării instanței de către procurorul ierarhic superior depinde de calificarea pe care o va da judecătorul de cameră preliminară premisei infirmării – „nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea” cu ocazia confirmării redeschiderii urmăririi penale.

Subliniem astfel că eventuala nelegalitate a infirmării ulterioare a clasării poate fi afectată de nulitate relativă, dedusă confirmării exprese sau implicite a părților. Astfel, judecătorul de cameră preliminară sesizat ulterior cu excepții în acest sens va stabili dacă inexistența împrejurărilor care au întemeiat clasarea vizează temeinicia sau legalitatea soluției și, în raport de această constatare, va soluționa și excepția nulității relative a infirmării clasării ulterioare sesizării instanței de judecată.

Pe de altă parte, interpretarea contrară, potrivit căreia verificările operate de procurorul ierarhic superior privesc numai soluția de trimitere în judecată, poate fi întemeiată pe disponibilitatea persoanelor vătămate sau a persoanelor legitim interesate în privința formulării unei eventuale plângeri împotriva eventualelor soluții de clasare. Astfel, disponibilitatea menționată anterior tinde să scutească procurorul ierarhic superior de efectuarea din oficiu a verificării clasărilor, întrucât aceasta l-ar împiedica să soluționeze o eventuală plângere ulterioară împotriva dispozițiilor de clasare. În acest sens, am aminti că, deși legea națională nu prevede un caz expres de incompatibilitate, iar încadrarea în dispozițiile art. 64 lit. f) din Codul de procedură penală este cel puțin interpretabilă, teoria aparenței dezvoltată de Curtea Europeană ar impune ca soluționarea unei eventuale plângeri împotriva dispoziției de clasare să fie operată de alt individ decât cel care deja și-a enunțat opinia confirmând legalitatea dispoziției de clasare (chestiune care va fi aprofundată ulterior).

Într-o atare ipoteză, am arătat deja că s-ar impune ca mențiunea procurorului ierarhic superior de pe marginea rechizitoriului să indice efectuarea unei verificări limitate la dispoziția de trimitere în judecată.

Alt argument în sprijinul tezei verificărilor limitate la dispoziția de trimitere în judecată constă în lipsa oricărui remediu procesual lăsat de legiuitor la îndemâna procurorului ierarhic superior. Astfel, dispozițiile art. 335 din Codul de procedură penală prevăd că „procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția (...) *infirmă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale*” (s.n.), fără a-i permite procurorului ierarhic superior să infirme și rechizitoriul. Mai mult, dispozițiile art. 334 alin. (2) din Codul de procedură penală îi permit procurorului ierarhic superior să ordone *remedierea rechizitoriului* numai după redeschiderea urmăririi penale, atunci când cauza a fost restituită de judecătorul de cameră preliminară în condițiile art. 346 alin. (3) lit. a) din Codul de procedură penală. Prin urmare, în aparență, procurorul ierarhic superior ar fi lipsit de posibilitatea de a infirma dispozițiile de clasare din rechizitoriul.

O asemenea interpretare este însă absurdă câtă vreme ar avea drept consecință golirea de conținut a atribuției procurorului ierarhic superior de a verifica legalitatea și temeinicia rechizitoriilor. Altfel spus, în interpretarea eronată redată mai sus, verificarea legalității și temeiniciei actului de sesizare ar fi redusă la un element strict formal și pur și simplu decorativ în condițiile în care procurorul ierarhic superior i-ar fi negată competența de a infirma rechizitoriul în considerarea viciilor soluțiilor de netrimiteră în judecată.

În realitate, dispozițiile pe care se întemeiază interpretarea absurdă de mai sus nu au natura de dispoziție specială, implicit și derogatorie, așa cum susțin autorii acesteia. În consecință, ele nu înlătură aplicabilitatea dispozițiilor normei generale prevăzute în art. 304 alin. (2) din Codul de procedură penală privind infirmarea actelor procurorului cu ocazia verificării acestora. Norma generală guvernează pur și simplu atât verificarea din oficiu prevăzută ca atribuție a procurorului ierarhic superior de dispozițiile art. 328 din Codul de procedură penală, cât și ipoteza redeschiderii urmăririi penale ca efect al infirmării.

Pe de altă parte, dispozițiile art. 335 din Codul de procedură penală au ca premisă restituirea cauzei de către judecătorul de cameră preliminară, astfel încât ele survin verificării operate *ab initio* de procurorul ierarhic superior, când acesta ar fi putut infirma orice dispoziție nelegală sau netemeinică. Prin urmare, niciuna dintre cele două ipoteze nu au nici măcar vocația de a înlătura capacitatea de a infirma rechizitoriul, câtă vreme ele îi succed verificării care poate determina infirmarea rechizitoriului.

Așadar, viciul raționamentului întemeiat pe lipsa remediilor constă în derogarea inutilă și nepermisă de la regulă, cu consecința excluderii nejustificate a incidenței normei generale privind infirmarea actelor. Mai

limpede, incidența normei generale care îi permite procurorului ierarhic superior să dispună infirmarea actelor pe care le verifică nu este înlăturată de nicio norma specială. Așa cum am arătat mai sus, nici dispozițiile art. 335 din Codul de procedură penală (vizând infirmarea ordonanței de clasare), nici dispozițiile art. 334 alin. (2) din Codul de procedură penală (vizând remedierea rechizitoriului restituit) nu constituie norme speciale, derogatorii de la dispozițiile normei generale vizând infirmarea actelor procurorului – art. 304 alin. (2) din Codul de procedură penală, iar incidența lor intervine după epuizarea posibilității de a infirma rechizitoriul cu ocazia verificării sale.

Nu în ultimul rând, ar fi greu de enunțat că procurorul ierarhic superior care examinează legalitatea și temeinicia rechizitoriului nu ar fi chemat să infirme cu această ocazie și o soluție de clasare nelegală sau netemeinică. O asemenea conduită ar constitui o veritabilă încălcare a dispozițiilor art. 328 alin. (1) din Codul de procedură penală care, la rândul lor, trimit la situația regulă guvernată de dispozițiile art. 304 alin. (2) din Codul de procedură penală privind infirmarea actelor procurorului. Mai mult, considerăm că procurorul este ținut să verifice și dispozițiile de netrimiteră în judecată câtă vreme o eventuală nelegalitate a dispoziției de clasare ar atrage și nelegalitatea rechizitoriului care nu este divizibil (în lipsa oricărei dispoziții contrare exprese). Astfel, este de la sine înțeles că debutul cercetării judecătorești nu poate avea ca premisă o soluție nelegală a urmăririi penale.

4. EFECTELE VERIFICĂRII ÎN LEGĂTURĂ CU MĂSURILE PREVENTIVE

Potrivit dispozițiilor ultimei fraze a art. 328 alin. (1) din Codul de procedură penală, verificarea rechizitoriului se face înainte de expirarea duratei arestării preventive, fără a stabili un termen determinabil și în privința celorlalte măsuri preventive. Pe de altă parte, dispozițiile art. 207 alin. (1) din Codul de procedură penală prevăd înaintarea rechizitoriului împreună cu dosarul cauzei judecătorilor de cameră preliminară cu cel puțin cinci zile înainte de expirarea duratei arestării preventive. Prin urmare, este evident că verificarea trebuie făcută înainte de împlinirea acestui termen.

Omisiunea de a verifica rechizitoriul în termenul astfel determinabil produce însă efecte indirecte și implicite asupra măsurilor preventive, care probabil nu au fost sesizate sau percepute de legiuitor. Astfel, odată cu epuizarea urmăririi penale, atrasă de rezolvarea cauzei prin emiterea rechizitoriului (fără a deosebi după criteriul legalității și temeiniciei sale), măsurile preventive nu mai rămân supuse prelungirii. Mai limpede, câtă vreme legea procesuală nu prevede expres prelungirea duratei urmăririi penale cu timpul dedicat verificării rechizitoriului, urmărirea penală ia sfârșit odată cu rezolvarea cauzei prin pronunțarea unei soluții de trimitere în judecată, astfel încât organul de urmărire penală se desesizează, iar competența judecătorului de drepturi și libertăți încetează.

Prin urmare, nu mai poate fi prelungită nici durata controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune de către procurorul desesizat, nici durata arestării la domiciliu sau a arestării preventive de către judecătorul de drepturi și libertăți a cărui competență nu poate supraviețui urmăririi penale. Chiar dacă am admite că nu ar fi intervenit desesizarea, interpretarea constituțională a dispozițiilor art. 235 alin. (1) din Codul de procedură penală ar atrage sancțiunea decăderii pentru propunerea de prelungire a arestării preventive.

Mai mult, nici judecătorul de cameră preliminară nu ar putea „conserva” măsura înainte de a fi sesizat. În acest sens, trebuie reținut că premisa competenței judecătorului de cameră preliminară de a verifica măsurile preventive o constituie simpla sa sesizare pe calea „înaintării rechizitoriului, împreună cu dosarul

cauzei”. Or, această banală condiție nu poate fi îndeplinită în ipoteza în care procurorul ierarhic superior nu respectă termenul în care trebuia să verifice rechizitoriul, așa cum a fost restrâns de dispozițiile art. 207 din Codul de procedură penală.

Prin urmare, nerespectarea termenului restrâns stabilit pentru efectuarea verificărilor rechizitoriului de către procurorul ierarhic superior determină nașterea unui blocaj care nu a fost prevăzut sau perceput de legiuitor. Acest veritabil blocaj poate fi depășit numai prin sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu un rechizoriu inform (dedus restituirii în condițiile în care lipsa verificării atrage neregularitatea acestuia) care va produce însă efectul sesizării și va antrena competența de a examina măsura preventivă.

5. EFECTELE VERIFICĂRII ÎN PRIVINȚA INCOMPATIBILITĂȚII

În contextul în care am determinat că verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului poartă și asupra dispozițiilor de netrimiteră în judecată, trebuie să cercetăm ce efecte produce aceasta și în privința cui.

Astfel, din perspectiva efectelor produse în privința altor participanți *lato sensu*, opinia procurorului ierarhic superior enunțată cu ocazia verificării constituie o banală condiție de procedibilitate. Aceasta nu produce niciun alt efect în privința judecătorului sau judecătorilor de cameră preliminară care sunt chemați să o examineze și, cu atât mai puțin, în privința părților care sunt îndrituite să o critice în condiții de contradictorialitate.

Verificarea operată de procurorul ierarhic superior va fi dedusă implicit, odată cu rechizitoriul, examenului de legalitate operat de judecătorul sau de judecătoria de cameră preliminară în contestație. Numai lipsa mențiunii cu privire la verificare va produce efecte, în sensul că va determina remedierea neregularității extrinseci în condițiile dispozițiilor art. 345 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Trebuie însă examinate efectele pe care le va produce verificarea soluțiilor de netrimiteră în judecată în ipoteza formulării ulterioare a unei plângeri împotriva soluției de clasare a urmăririi penale, în condițiile în care competența de soluționare a acesteia va reveni aceluiași procuror ierarhic superior.

Astfel, potrivit legii naționale, verificarea dispoziției de netrimiteră în judecată nu este prevăzută expres între cazurile care atrag incompatibilitatea procurorului în soluționarea plângerii împotriva soluției. O eventuală exploatare a incompatibilității procurorului ierarhic superior ar putea fi întemeiată prin raportare la dispozițiile art. 64 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală.

Însă interpretabilitatea dispoziției citate subrește garanția pe care aceasta ar fi trebuit să o asigure. În acest sens, semnalăm că incidența acestui caz de incompatibilitate tinde să facă obiectul unei veritabile judecăți, spre deosebire de celelalte cazuri de incompatibilitate a căror incidență face doar obiectul unei simple constatări. Mai limpede, în vreme ce rudenia sau participarea anterioară în cauză fac obiectul unei simple constatări, incidența afectării imparțialității face obiectul unei evaluări similare judecății.

În acest sens, subliniem că, până în 2014, Curtea Europeană pronunțase nu mai puțin de 1323 de hotărâri prin care constatase violarea art. 6 din Convenție pentru nerespectarea dreptului la o instanță imparțială²⁾.

²⁾ A se vedea *L. Criste*, Unele aspecte privind examinarea în principiu a cererii de recuzare a judecătorului în procesul penal, disponibil la adresa <https://www.juridice.ro/334455/unele-aspecte-privind-examinarea-in-principiu-a-cererii-de-recuzare-a-judecatorului-in-procesul-penal.html>

Așadar, teoria aparenței astfel dezvoltată impune ca în cadrul unui proces penal să fie asigurată încrederea pe care, într-o societate democratică, organele judiciare trebuie să o inspire publicului și, în primul rând, inculpatului (în cauza *Padovani c. Italiei*, 26 februarie 1993, parag. 27, Curtea a statuat că este fundamental ca într-o societate democratică tribunalele să inspire încredere justițiabililor, art. 6 par. 1 din Convenție impunând ca fiecare instanță să fie imparțială – parag. 35-38).

Este evident că teoria aparenței nu trebuie să se limiteze la instanțele de judecată, ci că impune tuturor organelor judiciare să respecte acest criteriu, măcar în privința soluțiilor pe care le pot pronunța, potrivit competențelor stabilite de legiuitorul național.

Prin urmare, aplicarea priorității a Convenției Europene în forma interpretată de Curte ar impune ca procurorul care a operat o verificare a legalității dispoziției de netrimitere în judecată să se abțină de la soluționarea eventualelor plângeri formulate împotriva acesteia. Omisiunea de a proceda astfel imprimă un caracter neconvențional și posibil nelegal soluției pe care o va pronunța.

În opinia noastră, eventuala nelegalitate ar fi determinată de participarea unui procuror a cărui imparțialitate este afectată în mod natural tocmai de soluția pe care a dat-o în precedent, pe calea verificării rechizitoriului și care îi atrage incompatibilitatea.

Din păcate, această nelegalitate poate fi speculată doar în mică măsură în fața judecătorului de cameră preliminară, întrucât este inutilă în contextul în care acesta este chemat să examineze numai legalitatea dispoziției de clasare, nu și soluția procurorului ierarhic superior. O situație particulară o prezintă ipoteza schimbării temeiului clasării de către procurorul ierarhic superior sesizat cu plângere, unde nelegalitatea atrasă de incompatibilitatea acestuia poate fi valorificată pe calea unei plângeri.

6. EFECTELE VERIFICĂRII ASUPRA REDESCHIDERII URMĂRIII PENALE

În altă ordine de idei, verificarea legalității dispoziției de netrimitere în judecată ar trebui să producă efecte și în sensul împiedicării unei eventuale redeschideri a urmăririi penale, întemeiate pe dispozițiile art. 335 alin. (1) din Codul de procedură penală. În acest sens, trebuie observat că norma citată are ca premisă o constatare a procurorului ierarhic superior ulterioară clasării „că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea”. Or, exact aceeași premisă o are și verificarea rechizitoriului (inclusiv a dispoziției de clasare din cuprinsul acesteia) care este în mod evident operată tot ulterior.

Este adevărat că legea procesuală nu imprimă vreo autoritate sau putere de lucru judecat actelor procurorului, însă ar fi cu totul deplasat să acceptăm că un procuror șef ar mai putea solicita redeschiderea unei urmăririi penale după ce el însuși a constatat legalitatea și temeinicia unei soluții de clasare cu ocazia verificării rechizitoriului. Astfel, o soluție a cărei legalitate și a cărei temeinicie au fost constatate și confirmate pe calea verificării rechizitoriului, teoretic nu mai pot face ulterior obiectul infirmării, întrucât premisa ultimei o constituie nelegalitatea și, discutabil, netemeinicia clasării. Altfel spus, nu credem că se poate identifica vreun argument care să permită infirmarea unei soluții a urmăririi penale care a fost anterior constatată a fi legală și temeinică.

Din punctul nostru de vedere, constatarea legalității și temeiniciei unui rechizitoriu prin care s-au dispus și soluții de netrimitere în judecată împiedică atât pe procurorul ierarhic superior care a operat verificarea, cât și pe procurorii care îi vor succeda în funcție să infirme dispoziția de clasare verificată cu ocazia sesizării judecătorului de cameră preliminară. În acest sens trebuie reținut că procurorii cu funcții de conducere

pot infirma numai actele procurorilor subordonați ierarhic, nicidecum actele omologilor care au îndeplinit anterior aceeași funcție.

Mai mult, în ipoteza în care procurorul ierarhic superior ar urmări infirmarea soluției de clasare din rechizitoriu și ar dispune redeschiderea urmăririi penale ulterior soluționării definitive a acțiunii penale sau chiar ulterior soluționării definitive a camerei preliminare, cel puțin puterea de lucru judecat ar trebui să paralizeze un asemenea demers.

În acest sens, apreciem că limitele judecătii împiedică instanțele de judecată să examineze faptele pentru care s-a dispus clasarea urmăririi penale, limitând astfel autoritatea de lucru judecat numai la faptele care fac obiectul judecătii.

În realitate, hotărârea definitivă produce efectul puterii de lucru judecat și cu privire la soluțiile de clasare din rechizitoriu, întrucât prin încheierea de sesizare a instanței se constată legalitatea întregului act de sesizare.

Drept urmare, deși în privința faptelor pentru care nu s-a dispus trimiterea în judecată nu se produce efectul autorității de lucru judecat, soluțiile de clasare din rechizitoriu nu mai pot fi infirmate fără desființarea soluției date camerei preliminare.

Altfel spus, examenul de regularitate operat în camera preliminară prin încheiere definitivă consolidează absolut legalitatea rechizitoriului prin care s-a dispus clasarea și va împiedica reexaminarea soluției de netrimiteră în judecată și, cu atât mai mult, infirmarea ei.

În consecință, rechizitoriul (inclusiv dispoziția de clasare) nu mai poate fi reformat după sesizarea instanței de judecată prin soluția definitivă dată camerei preliminare fără desființarea hotărârii definitive în căi extraordinare de atac.

În mod similar, și în ipoteza succesiunii în timp a legilor procesuale, o eventuală soluție definitivă a unei instanțe de judecată vizând regularitatea rechizitoriului ar trebui să paralizeze orice demers contrar viabilității actului de sesizare. Din păcate, în practică se înregistrează și soluții contrare.

Credem însă că argumentele enunțate mai sus pot fi exploatate cu succes în fața judecătorului de cameră preliminară cu ocazia sesizării sale în vederea redeschiderii urmăririi penale.

7. TITULARUL ATRIBUȚIEI DE VERIFICARE A LEGALITĂȚII ȘI TEMEINICIEI RECHIZITORIULUI

Am păstrat pentru final examinarea sferei titularilor atribuției de a verifica legalitatea și temeinicia rechizitoriilor. Astfel, trebuie să determinăm dacă prim-procurorii adjuncți, procurorii generali adjuncți sau procurorii-șefi adjuncți pot proceda la asemenea verificări și atunci când prim-procurorul, procurorul general sau procurorul-șef exercită direct și nemijlocit funcția (nu și atunci când le țin locul din motive obiective – funcție vacantă, absență, concedii etc).

Ne întrebăm astfel dacă delegarea adjuncților sau membrilor colegiului de conducere cu soluționarea plângerilor permite sau nu exercitarea acestei atribuții stabilite în sarcina procurorului ierarhic superior.

O dispoziție criticabilă a legii de organizare judiciară permite ca stabilirea atribuțiilor procurorilor generali, procurorilor-șefi sau ale prim-procurorilor și ale adjuncților acestora să fie stabilite pe calea unui act administrativ – Regulamentul de ordine interioară al parchetelor [art. 140 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 304/2004]. Potrivit acestuia, în principiu, adjuncții procurorilor cu funcții de conducere au între atribuții

și următoarele: „asigură îndeplinirea dispozițiilor (...) (n.n.) conducătorului (...) parchetului, coordonând și controlând activitatea secțiilor și a altor compartimente, care i-au fost repartizate” și „soluționează dosarele penale și celelalte lucrări repartizate de (...)” (conducătorul parchetului – n.n.).

Coroborând dispozițiile regulamentare cu dispozițiile legale care prevăd că adjuncții „ajută” conducătorii parchetelor, verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului se instrumentează destul de frecvent în practică de către adjuncți.

Remediul pe care îl recomandăm constă în invocarea neregularității rechizitoriului din perspectiva omisiunii procurorului ierarhic superior de a proceda la verificarea acestuia.

Întrucât nici practica judecătorilor de cameră preliminară nu este unitară, ar trebui să examinăm și invocarea nelegalității Regulamentului de ordine interioară al parchetelor.

Implicit, ar trebui să discutăm și despre identificarea organului competent cu soluționarea excepției de nelegalitate a actului administrativ normativ.

Astfel, ar trebui să dezbaterem dacă soluționarea excepției nelegalității regulamentului cade în competența judecătorilor de cameră preliminară de a soluționa chestiuni prelabile în temeiul dispozițiilor art. 54 lit. d) din Codul de procedură penală (cu privire la care suntem cam sceptici în contextul în care dispozițiile art. 52 din Codul de procedură penală plasează soluționarea chestiunilor prelabile în competența „instanței penale” – s.n.) sau cade în competența instanței de contencios administrativ.

*

În încheiere, vă invităm să comentați, completând cu efectele produse de verificare și în alte privințe sau cu opinii și/sau soluții chiar și contrare opiniilor pe care le-am completat. În acest sens, credem că ar fi foarte util înființarea unei baze de date care să conțină soluții pronunțate în privința oricăror efecte examinate.